

Źródło: Stanisław Dziadulewicz, "Herbarz rodzin tatarskich w Polsce"

BARANOWSCY, książęta, herbu TUHAN (w polu niebieskiem serce, w niem połowa końskiego wędzidla, a pod niem dwa jatagany, na koronie półksiężyc), przydomku MURZA - DAGESTAŃSKI. Można ród tatarski, podług tradycji pochodzenia Dagestańskiego. Członek tego rodu, Maciej Tuhan-Baranowski, autor wielu cennych notat z historii muślimów litewskich, tak podaje o początkach swej rodziny [przyp.: Kruman. O muślimach lit. str. 47, 52—53.]: „kniaź Temir Tuhan-bej, marszałek tatarski, przybył do Litwy z Dagestanu z żoną i dwoma synami: Miranem i Elkaderem. Pierwszy, ożeniony z córką polaka, chorążego Baranowskiego, przybrał nazwisko żony i był dziadem Dawida, chorążego ziemskiego, protoplasty rodziny Tuhan-Baranowskich”.

Źródła archiwalne znają dopiero Dawida, wzmiankowanego jako ojca Bohdana Murzy Tuchańskiego (sic), który w roku 1610-ym dostał potwierdzenie przywileju na wieś Gudajcie [przyp.: Akta Tryb. Wileńskiego Nr. 38, str. 93-96.]. O tern, aby rzeczony Dawid był chorążym ziemskim(?), nigdzie wzmianki niema. Chorążym tatarskim również być nie mógł, gdyż Baranowscy byli stale przypisani do zaciągu juszyńskiego, a chorążowie juszyńscy znani są wszyscy. Pod tym więc względem podanie rodzinne mija się z rzeczywistością. Bez wątpienia nie odpowiada również prawdzie i legenda o ożenieniu się syna Tuhana-bega, Mirana, z chorążanką (?) Baranowską, polką i katoliczką. Wprawdzie Statut Litewski takich małżeństw mieszanych pod względem religijnym nie zabraniał, i zawierano je dość nawet często aż do konstytucji 1616-go roku, pomimo oporu duchowieństwa katolickiego, ale wątpić należy, aby w drugiej połowie XV-go stulecia istniała wogóle na Litwie jakakolwiek rodzina polska Baranowskich. To jedno jest pewnem, że przynajmniej żadnego chorążego ziemskiego Baranowskiego w epoce powyższej nigdy na Litwie nie było [przyp.: Boniecki. Poczet rodów. Spis chorążych.]. Jeżeli więc dopuścić istnienie protoplasty rodu, Temira Tuhana-beja [przyp.: Na istnienie Tuhana wskazuje nazwa wsi Tuhanowicze w pow. nowogródzkim, zapewne przez

niego założonej.] i syna jego Mirana, to przyczyny przybrania przez ich potomków nazwiska Baranowskich należy upatrywać w czym innym. Uruski w swym herbarzu p. t. Rodzina [przyp.: T. I, str. 87.] podaje, że Baranowscy jeszcze w XVII stuleciu brali niekiedy i nazwisko Baranowiczów. Ta okoliczność sprawę dostatecznie wyjaśnia, gdyż okazuje się z powyższego, że jakimś ich przodkiem musiał być Baran (imię często używane wśród tatarów), i od tego to imienia powstało następnie na zwisko [przyp.: Takie formowanie nazwisk od imion miało miejsce wśród tatarów litewskich bardzo często: np. od Alego poszli Alińscy, od Janusza—Januszewscy, od Sobola—Sobolewscy, od Bazara—Bazarewscy i t. d.]. Bardzo być może, że ów Baran był właśnie opuszczonym w podaniu rodzinnym synem Mirana, a ojcem Dawida. W takim razie filiacja pierwszych czterech pokoleń rodziny omawianej przedstawiałyby się, jak następuje:

I pok.: Temir Tuhan-beg zapewne przybył na Litwę w połowie XV w.

II pok.: Miran żył w drugiej połowie XV w.

III pok.: Baran żył koło 1510—1530r.

IV pok.: Dawid żył koło 1560 r.

Jednocześnie jednak z Dawidem żył nieznany widocznie Maciejowi Baranowskiemu Jaśko, wzmiankowany jako ojciec Abrahima, a dziadek Mucharema [przyp.: Ks. Gr. trocka 5956, karta 354, Ks. ziemski trocka 6146, karta 113.]. Był to zapewne brat Dawida, i rzeczeni bracia Baranowscy nabyli koło 1580 roku dobra Dzieszyszki w pow. trockim od Szemana Dzieszewicza [przyp.: Metr. Lit. Ks. Lustr. XII, karta 244.]. Tym sposobem już w końcu XVI-go stulecia rodzina Baranowskich rozdzieliła się na dwie gałęzie: Jaśka i Dawida.

Gałąź Jaśka. Należał do niej Mucharem, syn Abrahima, a wnuk Jaśka, który w roku 1643-ym dostał w zastaw od Piotra Dowmonta sianożęć w Poporciach [przyp.: Ks. Gr. trocka Nr. 5955, karta 354.]. W roku 1650-ym tenże Mucharem nabył część majątku Zodziany od szwagra, Aleksandra Bułata Tupalskiego [przyp.: Ks. Z. trocka Nr. 6146, karta 113.]. Siostrą jego była Chadzicza, zamężna Aleksandrowa Bułatowa Tupalska [przyp.: Ks. Gr. trocka Nr. 5955, karta 430 od.]. O tej linii Baranowskich więcej nie słyhać [przyp.: Mucharem zapewne umarł bezpotomny, gdyż jego częśćka na Żodzianach w r. 1720 jest w ręku potomków chorążego

Dawida (ob. niżej).].

Gałąź Dawida. Należeli do niej: wzmiankowany wyżej Bohdan, zapewne zmarły bezpotomnie, i Mustafa, w roku 1600-ym właściciel Dzie-szyszek i części Gudzian [przyp.: Metr. Lit. Ks. Lustr. XII, karty 292 i 299.]. Synami jego byli: Adam, w latach 1631—1661 właściciel części Gudzian, zwanej Adamami, Szczęsny i Obduła, współwłaściciele Dzieszyszek [przyp.: Ibidem. Ks. trocka 6142, karta 780. Akta Wil., t. 34, str. 451.]. Córką Adama była Miłosza, zamężna Izmae-lowia Adzykiczowa [przyp.: Ks. Z. trocka 6145, karta 258.], a może synem Kowrat - Abraham, wzmiankowany w konstytucji 1661-go roku [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I, str. 87. Boniecki. Herbarz, t. I.]. Szczęsny miał córkę Żeliszę, wydaną za-mąż za kniazia Janusza Ajdarowicza Giełwanowskiego [przyp.: Ks. Z. trocka 6142, karta 674.], II-o voto Mu-stafinę Azulewiczową [przyp.: Ks. Z. trocka Nr. 6142, karta 761.]. O potomstwie obu tych braci nic więcej nie wiadomo. Zapewne do niego należał Adam, wr. 1765 właściciel Adamów [przyp.: Dok. u. L. Kryczyńskiego.]. Co się tyczy trzeciego z nich, Obduły, to był on ojcem: Izmaeła, Sza-bana, Dawida i Mustafy, w roku 1661-ym za zasługi wojenne przypuszczonych do prerogatyw szlacheństwa [przyp.: Boniecki. Herbarz, t. I. Dawid i Mustafa byli w r. 1659-ym rotmistrzami królewskimi (Akta Wil., t. 34, str. 515, 521.]. O Izmaelu więcej wzmianek niema. Szaban, w r. 1695-ym porucznik chorągwi lekkiej, występuje jako świadek na akcie kupna Gudź-Podmiednik przez bratanka Bohdana od Bajraszewskich [przyp.: Akta Tryb. Wil. 38, str. 89.]. Zapewne zmarł bez potomstwa płci męskiej. Dawid, w latach 1658—1661 rotmistrz [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I, str. 87. Boniecki t. I.], a w 1665-ym chorąży trocki [przyp.: Wolf. Kniaziowie, str. 636.], na skutek skargi innego tatarzyna litewskiego został skazany w roku 1666-ym na banicję. Widocznie uzyskał amnestję, skoro w roku 1674-ym znów występuje, jako chorąży trocki [przyp.: Ks. Z. trocka 6143, karta 219 i ks. 6144, karta 416.]. Żonaty z Żelissą Miłaszewiczówną stał się protoplastą linii Baranowskich, istniejącej po dziś dzień. Czwarty z braci, Mustafa, w roku 1663-im porucznik, żonaty z Fatmą Rejżewską [przyp.: Ks. Z. trocki 61'?, karta 243.], stał się protoplastą drugiej linii rodziny omawianej.

Linja chorążego Dawida. Dziećmi jego byli: córka Miłka Hanna, już w roku 1687-ym zamężna Ulanowa, i synowie: Bohdan i Samuel, w roku 1720 zwani Szwarcami-Baranowskimi [przyp.: Ibidem, ks. 6145, karta 408 i ks. 6146, karty 113 i 194.]. Bohdan, w r. 1695 porucznik, a w 1697 rotmistrz JKM. „murza Tuhański” [przyp.: Dok. u L. Kryczyńskiego.], nabył wieś Gudzie-Podmiedniki od Bajraszewskich. Razem z bratem Samuelem mieli sprawę z Marcinem Sienkiewiczem o najazd jego majątku Krejwan [przyp.: Ibidem (przyp. 1).]. Byli wtedy właścicielami części Zodzian, którą widocznie odziedziczyli po Mucharemie [z gałęzi Jaśka (ob. wyżej)]. Potomkiem ich był Mustafa, syn którego, Abraham Szwarc, porucznik wojsk koronnych [przyp.: Ks. Donat. Warsz. ks. 112, karta 1569.], wywiódł się ze szlacheństwa przed deputacją wileńską w roku 1832-im z herbem Niezgoda [przyp.: Uruski. Rodzina, 1.1.] (!). Syn jego Jan był w roku 1845-ym urzędnikiem państwowym w ziemi grodzieńskiej [przyp.: Tamże.].

Linja Mustafy, zwana Zapuszczańską. Synami jego byli: Stefan, w r. 1691 chorąży chorągwi tatarskiej królewskiej [przyp.: Ks. Grodzka owrucka Nr 3216, karta 417.], Dawid, Murza-Tuhański, w roku 1694-ym rotmistrz lekkiej kawalerji i chorąży tatarski trocki [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I. Dawid umarł w r. 1699, zostawiając spore legaty na rzecz meczetów w Soroktatarach, Sienkiewiczach, Ponarach, Hussejmanach i Mereszlanach. Dok. u L. Kryczyńskiego.], i Jan, w r. 1710 porucznik, a w 1720-ym rotmistrz [przyp.: Wolf, str. 636—637. Córka Mustafy Chadzia była drugą żoną Jana Ułana w r. 1700. (Dok. u L. Kryczyńskiego).]. Drugi z nich był ojcem liczego potomstwa, mianowicie, córki Urszuli, zamężnej Mustafinej Talkowskiej, i synów: Adama, Stefana (Mustafy), Bohdana, Józefa, Szczęsnego i Jakóba. O potomstwie pięciu pierwszych nic nie wiadomo. Sądząc z dokumentu z r. 1699-go, Adam, Bohdan i Józef już wtedy nie żyli — bezdzietni, gdyż sukcesorami Dawida, zmarłego w roku powyższym byli jeno Stefan, „Jakób i Szczęsny [przyp.: Dok. u L. Kryczyńskiego.]. Mógł od jednego z nich (zapewne od Stefana) pochodzić Abraham, chorąży, a w końcu sztab-rotmistrz w pułku I straży przedniej w wojsku litewskim w latach 1785—1792 [przyp.: Metr. Lit. Ks. Publ. XXXIII, karty 162 i 791. Wolański. Wojna polsko-rosyjska r. 1792, t. II, str. 40.], a zapewne od któregoś z nich (być może Szczęsnego) idzie katolicka gałązka rodziny Baranowskich, wylegitymowana w roku 1845-ym [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I.] przed deputacją wywodową wileńską z przydomkiem „Tuhan” w osobach: Ignacego, syna Marcina, z synami: Wincentym, Aleksandrem i Albinem. Do tej linii mogli również należeć: Bogusław (w r. 1793 rotmistrz, Dawid, chorąży i Gazej, towarzysz,—wszyscy w pułku straży przedniej wojsk koronnych) [przyp.: Arch. Gł. Warsz. Akta Kom. Wojsk., t. 158 (61), Nr. 13 i 20.], i chorążowie Aleksander i Dawid - obaj w pułku I straży przedniej szefostwa Kirkora [przyp.: Wolański. Wojna 1792 r., t. II, str. 40.]. Jakób miał synów: Janusza, Zacharjasza, wzmiankowanego w roku 1765-ym w liczbie obywateli grodzieńskich [przyp.: Akta Wil. t. VII, str. 424. Był w r. 1773 rotmistrzem w pułku straży przedniej (Arch. Warsz. Akta Koni. Wojskowej, t. 158, Nr. 13.], Aleksandra i Mustafę, w r. 1750 pułkownika, a następnie generała-majora wojsk litewskich [przyp.: Kruman. O muślimach, str. 64; Akta Wil. t. VII, str. 424.]. Po Januszu syn Jakób, w r. 1773 chorąży w pułku straży przedniej [przyp.: Arch. Warsz. Akta Kom. Wojsk. t. 158, Nr. 6.], w roku 1794-ym pułkownik w szeregach Kościuszkowskich, a w r. 1805-ym wojsk pruskich [przyp.: Arch. Min. Spr. Zagr. w Moskwie, ks. 363.], zostawił syna Mustafę, którego potomstwo, zrodzone z Heleny z Buczackich, wylegitymowało się ze szlachectwa przed b. heroldją Królestwa Polskiego w roku 1854-ym w osobach: Jakóba i Józefa z herbem Tuhan [przyp.: Boniecki, Herbarz, t. 1.]. Synem Zacharjasza i Rozalji z Józefowiczów był Salich, właściciel części majątku Winksznupie w pow. kalwaryjskim, wylegitymowany ze szlachectwa w roku 1838-ym przed heroldją Król. Polskiego [przyp.: Ibidem.]. Salich był ojcem Samuela, powstańca roku 1863, Józefa, Macieja, Dawida i Abrahama, z których Dawid z Rozalji ze Smolskich pozostawił dzieci: Jana, generała w. r., Aleksandra, generała sztabu generalnego w r., Macieja, Józefa i Olę; Jan z żony Heleny z Bazarewskich miał syna Dawida, pułkownika sztabu generalnego w. r., żonatego z Zofją z Talkowskich. Po Aleksandrze właścicielu Piłokałni, którą nabył w r. 1740, od Jana Makowskiego [przyp.: Dok. u rodziny.], z żony Felicjanny z Ułanów zostało synów czterech; z nich: Zacharjasz był w r. 1792-im chorążym w pułku Bielaka [przyp.: Wolański, t. II, str. 40.], Samuel w r. 1800 był oficerem wojsk rosyjskich [przyp.: Dok. u L. Sulikiewicza.], Amurat, zmarły w roku 1867-ym, z żony Pulcherji Skibickiej zostawił dzieci: Natalję, Apolinarego, Amurata, Leona i Eugenjusza [przyp.: Boniecki. Herbarz, t. I.], których imiona zdają się wskazywać, że gałązka omawiana jest już chrześcijańską, zapewne wyznania prawosławnego, Mustafa wreszcie, ur. w roku 1786 chorąży w pułku I [przyp.: Wolański, t. II, str.

40. (Dok. u rodziny).], właściciel części Winksznupia, Wilkopolów, Rosi, Potylewia i Piłokałni (t. zw. Zapuszczy) w pow. kalwaryjskim, wylegitymowali się w r. 1839 przed heroldją Król. Polskiego. (Po nim linja osobna). Mustafa, miał syna Jakóba oraz wnuka Adama, który z żony Rozalji z Illasewiczów pozostawił dzieci: Stefana, pułkownika w. r., Aleksandra i Fatymę, in v-o Stefanową Bielakową; Stefan z żony Sabiry z Bogdanowiczów posiada syna Emira, studenta uniwersytetu S. B., i córkę Halinę; Aleksander jest ojcem Adila. Po czwartym wreszcie z braci Jakubowiczów, Mustafie, w roku 17.50 pułkowniku, następnie generale-majorze, wreszcie generale wojsk Kościuszkowskich w korpusie Ponińskiego [przyp.: Wielka Encykl. Powszechna Ilu-strowana, gdzie nazwany jest Antonim (artykuł Baranowscy). Tuhan-Baranowski w notatach nazywa go „głównym naczelnikiem litewsko-tatarskiej jazdy” (sic) (Kruman str. 64).], właścicielu części Winksznupia i Wilkopolów oraz części Ordziszek, którą w r. 1751-ym nabył od Gazeja Makułowicza [przyp.: Akta dep.-wil., wywód Makułowiczów.], pozostali synowie: Maciej, (jak się zdaje autor wielokrotnie cytowanych w pracy niniejszej notat), Salich, Eljasz, Mustafa i Abraham, którzy majątków, odziedziczonych po ojcu, wyzbyli się w połowie XIX-go stulecia przez ciągle procesy i złe gospodarowanie [przyp.: Połujański. Wędrowniki po gub. augustowskiej, str. 301.], a później zapewne wyemigrowali, gdyż wszelki ślad po nich ginie,

Przechodząc następnie do rotmistrza Jana (ob. wyżej), zaznaczyć należy, że figuruje on jeszcze w roku 1737-ym, jako świadek na akcie zastawnym, wydanym przez księżną Suzanne Łostajską [przyp.: Ks. Gr. Wileńska Nr. 4949, karta 908.]. Synami jego byli: Obduła w r. 1765 właściciel części w Łostaj [przyp.: Dok. u L. Kryczyńskiego.] i Mustafa w roku 1765 rotmistrz JKM, ożeniony z Marjanną Łostajską [przyp.: Dok. w zb. R. Talkowskiego.], a wnukami: Janusz, którego syn Maciej, obywatel z pow. trockiego wywiódł się ze szlachectwa w roku 1845-ym przed deputacją wileńską z herbem Tuhan [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I.], Abraham, w r. 1787 rotmistrz wojsk litewskich, bezpotomny [przyp.: Dok. w zb. R. Talkowskiego.], i Murza którego potomstwo: Jan z synami Aleksandrem i Maciejem i Józef z synami Jakóbem i Leonem, wylegitymowali się przed deputacją grodzieńską w roku 1850-ym dla niewiadomych powodów z herbem Grzymała (!) [przyp.: Uruski. Rodzina, t. I.].

Oprócz potomków, podanych w tablicy, istnieje nadto gałąź, pochodząca od Jana, syna Jakóba, wnuka Józefa, a prawnuka Murzy. Synami Jana byli: Michał (ur. w r. 1862, zmarły w roku, 1919), ojciec Leona i Mikołaj, inżynier, ur. w roku 1864, ojciec Leona. Michał profesor ekonomii politycznej na uniwersytecie petersburskim (w 1. 1905— 1918), autor wielu wybitnych prac w dziedzinie ekonomicznej. Do tej gałęzi należą również Aleksander, Leon, pułkownik sztabu generalnego w. r., Helena, Zofia i Tamara-, są oni dziećmi Stefana, generała artylerji w. r., wnukami Jana, właściciela części Kruszenian, a prawnukami Mustafy. Aleksander posiada syna Igora, zaś Leon syna Jerzego. Do tegoż rodu również należał nieznanego imienia Tuhan Mirza-Baranowski, były oficer w. r., a w roku 1863 dowódca oddziału w powstaniu [przyp.: Wspomnienie weterana 63 r. Aleksandra Radziwończyka. Słowo. 25 grudnia 1927 r. Nr. 294.].

Ród Baranowskich

Wpisany przez Administrator

Niedziela, 01 Czerwiec 2008 10:57 - Zmieniony Poniedziałek, 10 Luty 2020 10:25

[Zapraszamy do galerii z dokumentami.](#)